

حسین کنجی

با نگاهی به اثری از سحر جعفری، نقاش

هرکدامشان ماییم، در طول تاریخ

نفس‌گیر و سرد است و شرایطی که در آن قرار گرفته‌اند و فرم ایستادن مؤدب و مرتب و مقاوم و سخت‌کوششان، انگار هرکدامشان ماییم در طول تاریخ که هر مخاطبی را وادار به جفت‌کردن پا و انداختن سرر به زیر و قدری جمع‌وجورکردن خود وامی‌دارد. در برابر این دست آثار مخاطب ناخودآگاه انسانی‌تر و کمی دست‌وپا بسته‌تر و درگیرتر خواهد بود و روایت به شکل تصویری سرشار از نشانه‌های معنادار، اما ساده و خطی به او هجوم می‌آورد. اگر نقاش اشاره‌ای هم به بهره‌گیری، این نماد برجسته معلمی وظیفه‌شناس، آگاهی‌بخش و ازدست‌رفته نمی‌کرد، از سر و روی این صحنه حضور صمد بهرنگی و در

این‌زمانی‌کردن اثر، فقدان او می‌بارید. نگاهی به مدرسه در امروز و در طول تاریخ همین سده از سر گذشته، برای ما ابعاد تازه‌ای از این اثر را نمایان می‌کند. مدرسه که هر روز از اعتبار آن کاسته و از اهمیت و نقش آن در پیکربندی نسل آینده فروگذاشته می‌شود. به این جهت اگر بازگردیم به گفته پارشاطر، جعفری به شکل ساده، و رسایی حرفش را زده و توانسته با یک تصویر که از زیبایی نیز برخوردار است، حالتی را ادا کند و با تأکید روی معنا و بیرون‌کشیدن خود از ورطه کلاسیک صرفاً زیبایی، یک متن بلند را در ابعاد مختصری

«هنرمند عموما برای ایجاد زیبایی اثری به‌وجود نمی‌آورد، بلکه می‌خواهد احساسی یا حالتی که بر او گذشته است را شکل ببخشد. میزان کامروایی هنرمند از نظر دیگران این است که اثرش رسا باشد و حالتی که خواسته است ادا کند و شکل ببخشد، به دیگری نیز منتقل شود». این گزاره از زمانی که هنر به فراسوی بدیهیات پا نهاد و از تکرار محیط دست کشید، وجوه پریسامدتری نیز یافت، به آثار هنرمندان هم‌روزگار، به‌ویژه در آثاری مانند این اثر سحر جعفری خوب نگاه کنید. جزئیات گویبی بیانگر و عینیت‌بخش تک‌تک واژه‌های احسان یارشاطر در جمله سخن، بهم‌هم‌۱۳۳۴ است. سحر جعفری در این دست آثارش می‌کوشد با ابزاری که در اختیار دارد که احساسات و عواطف او نیز بخشی از آن ابزارهاست، تکه‌هایی از داستانش را که روایت یک قهرمان در آن پرزنگ‌تر است و جهان امروز ما بدان نیاز دارد، مثل معلمی که در زمستان و بوران در کنار شاگردانش ایستاده است، زنده کند و به تصویر درآورد. بچه‌ها در این اثر به شکل معذب‌کننده‌ای به سا نگاه می‌کنند. گویی اثر می‌خواهد همان‌طورکه در دل نقاش چیزی را بیدار کرده و او را واداشته که به تصویرش درآورد، درون ما نیز چیزی را زنده کند. نگاه بچه‌ها، عمیق،

گفت‌وگو با علی‌رضا آسانلو

سکوت هنرمند نشانه چیست؟

شهرزاد رویانی: شهرت علی‌رضا آسانلو هم به واسطه اجرای بیان‌گرایانه‌اش است و هم به دلیل توجهش به چهره‌های شناخته‌شده فرهنگ و هنر ایران. فارغ از اینها، تأکید او بر عنصر اندیش‌ه اهمیت موضوع باعث شده تا آثارش مورد توجه منتقدان هنری قرار گیرد. گفت‌وگو با او بیش از آنکه صرفا درباره نقاشی باشد، صحبت درباره موضوعات مختلف اجتماعی، فرهنگی و... است؛ موضوعات و خردادهایی که ذهن او را مشغول کرده و او را به واکنش وادار می‌کنند. به‌واقع آنچه علی‌رضا آسانلو می‌اندیشد، در نهایت به شکل اثری هنری نمود پیدا می‌کند که می‌تواند نقاشی یا مجسمه باشد. از این منظر، به نظر می‌رسد او به مدد نقاشی می‌اندیشد و آثارش جزئی از فرایند اندیشیدن و در عین حال بخشی از نتیجه این اندیشه‌هاست. در این گفت‌وگو آسانلو به بیان برخی از دغدغه‌های خود پرداخته است؛ دغدغه‌هایی که آن‌چنان زیادند که او ترجیح می‌دهد پیش از پرداختن به نقاشی درباره آنها سخن بگوید. بااین حال او از صحبت درباره کیفیت و تکنیک کارش به‌عنوان هنرمند نیز ابایی ندارد و در جای جای گفت‌وگو به نقاشی و مجسمه‌سازی اشاره می‌کند و از هنر سخن می‌گوید. در نتیجه با وجودی که این گفت‌وگو چندان طولانی نیست، اما موضوعات مختلفی را از جمله نقش و وظیفه هنرمند، اهمیت‌دادن به نقش آموزش و درک درست از مفاخر فرهنگی و... شامل می‌شود. این گفت‌وگو را می‌خوانید.

بله. از دید من اکسپرسیونیسم زمانی رخ می‌دهد که معنا بر شکل و فرم فشار می‌آورد که به تخیل و رؤیا می‌رسد، اما وقتی فشار از حد می‌گذرد به اکسپرسیونیسم می‌رسد و ما همه در حال زندگی اکسپرسیونیسم هستیم. به‌طور مثال شهر تهران با مردمش یک اثر هنری است.

♦ **توجه شما به مشاهیر ایرانی در آثار نقاشی و مجسمه بارها وجود داشته، آیا این توجه صرفا به دلیل علاقه شما بوده یا اینکه هدفتان معرفی و حفظ یاد آنها به داخل و خارج از کشور نیز بوده است؟**

فعالیت‌های من از گذشته یعنی از دوران کار ژانالیستی نه‌تنها با توجه به مردم بوده، بلکه تأثیر قدرت حال چه مارکسیسم چه سرمایه‌داری و حکومت‌های دیگر را بر زندگی مردم نشان داده‌ام. مثلا در یکی از آثارم در سال ۱۳۸۰ پیرمردی افغان را در بیابان بروهتی نقاشی کرده‌ام و این اثر هم به دوران رئالیسم برمی‌گردد. درخصوص مشاهیر باید بگویم که همیشه با خود فکر کردم که چرا بعضی از مشاهیر در جامعه ما کلا حذف شده‌اند؟ مثلا شاملو، مصدق و... را هرگز به صورت عمومی جایی نشان نمی‌دهند، در نتیجه من به ساخت مجسمه و نقاشی از مشاهیر در خارج از ایران نیز پرداختم.

♦ **آیا بعضی از این آثار سفارشی بوده؟**

خیر من هرگز هنرمند «بایدی» نی‌بومد. اتفاقا یکی از دلایل سکوت گروهی از هنرمندان وابستگی‌شان به ارگان‌هاست و من چنین شرایطی را ندارم و ندانسته‌ام. در نتیجه سکوت نمی‌کنم. من زمانی برای خانه هنرمندان سردیس‌هایی از هنرمندانی مانند جلیل شهنواز و مرتضی ممیز، ساختم و در یک ورک‌شاپ نیز لویرس چکناواریان به‌عنوان مدل زنده در مقابل من نشستند و چهره این استاد بزرگ موسیقی را نقاشی کردم و چنین رویکردهایی جریان‌ساز است. ♦ **آیا همچنان مانند گذشته در ایران چنین فعالیت‌هایی را انجام می‌دهید؟** متأسفانه هنر فرمایشی شده و هنرمند مستقل باید به پستو برود. اگر هنرمندی درصدد فعالیت مستقل باشد باید به پستو برود. به همین دلیل سکوت هنرمند را خطرناک می‌دانم؛ زیرا هنرمندی که به پستو می‌رود به فرآینسیکوگوا تبدیل می‌شود. ♦ **از نام نمایشگاه‌های‌تان مانند «زن‌کار» به نظر می‌آید بر**

به خواش مخاطب خود بگذار. مخاطبی که باید صمد را بشناسد، انگار معلم خوب را درک کرده است، باید سرما را حس کرده باشد، همچنانی که فقدان یک معلم گرمابخش را در روزگار سرد زمستانی لمس کرده باشد تا بتواند به سادگی از کنار این قاب عبور کند. به قول سامرست موم؛ «زنبور عسل موم را برای مقاصدی که دارد تهیه می‌کند و شاید آگاه نباشد که بشر آن را مورد استفاده‌های گوناگون قرار خواهد داد» او وقتی این را نوشت که داشت درباره نقاشی حرف می‌زد. هنر امروز خود به زبانی بدل شده که مهم‌ترین کاربردش گفتن از نگفتن‌هاست. مخاطب شاید آن را متغعل یا به شدت معترض دریابد، اما در هر دو سو یا چند سوی برداشت‌های متضاد، هنرمند یک روایتگر است که در مضمون و برداشت نهایی گاهی عامدانه گاهی غیرعمد و ناخودآگاه می‌تواند دخیل باشد، اما کار بزرگ را مخاطب با برداشت خود می‌کند. هنر امروز به مثابه کتابی شده است که اگر خوانده نشود به هیچ دردی نمی‌خورد، ولی اگر خوانده شود، اگر درست خوانده شود، آینده را پیش‌روی ما قرار می‌دهد. همان‌طورکه تاریخ با تمام بی‌پیرایگی و سادگی‌اش، چنین کارکردهایی دارد، بسته به اینکه به دست چه کسی یا کسانی بیفتد.

می‌گیرد. درحالی‌که بسیاری از نمایشگاه‌های خارج از ایران بی‌کیفیت است، اما همین نمایشگاه‌ها وقتی در رزومه هنرمند قرار می‌گیرد، در داخل کشور نمود مثبتی دارد. تعداد هنرمندانی که بیرون از ایران خودشان را در خارج از کشور به موقعیت درستی رسانده باشند، اندک است. معمولا هنرمندان در خارج از ایران به بیان بین‌المللی نمی‌رسند و بیشتر در مفاهیم مربوط به ایران قرار می‌گیرند. آنها که مسیر بهتری دارند معمولا در یک جریان شخصی قرار گرفته‌اند. متأسفانه هنرمندان بیرون از ایران در جریان‌سازی قرار ندارند و هرکس در پستوی خود قرار دارد. ♦ **شما با ازخودبیگانگی که اشاره کردید، درخصوص هنر خودتان هم مواجه شدید؟**

بله، من نمایشگاهی از زنان را با عنوان «زن-کار» در آمریکا ارائه دادم و خانم موگیلینی، از مدیران بانک جهانی، به تماشای آثارم آمد و از من انتقاد کرد. او می‌گفت چ‌را زن را رنجور کشیدی؟ زن زاینده است و تو چرا آن‌قدر تلخ نقاشی کشیدی؟ به او گفتم زنی که من می‌شناسم با زنان آثارم همخوانی دارد و زنی که منظر شماست همان زنی است که شما می‌شناسید و من نمی‌شناسم. در واقع تعریف و تصویر من از زن به جامعه‌ام مرتبط است و هرگز نمی‌توانم زن را به دور از رنج تصویر کنم.

♦ **حراج داخلی و تعاملش با هنرمندان بیرون از ایران را چطور می‌بینید؟**

ما یک نوع خودزنی داشتیم که افرادی در رأس هنر تجسمی را هدف قرار دادند و این سرنوشت برای حراج تهران هم رقم خورد. حال اگر صحبت‌ها و انتقادها هم بجا باشند و این حراج و استادان را حذف کنیم و به جای آنها آقای منتقد خارج‌نشین را داشته باشیم، آیا نتیجه خوبی می‌گیریم؟ من دوستان فعال در حراج تهران را می‌شناسم و این جریان را می‌پسندم. بعضی دریافت درستی از اقتصاد هنر ندارند و ارقام را عجیب می‌پندارند؛ درحالی‌که این ارقام در مقایسه با جهان بسیار اندک است، همان‌طور که نسبت به بسیاری از اعداد در دیگر بخش‌های هنری نیز عدد بزرگی نیست.

ما از طرفی می‌گوییم هنرمند و هنر تجسمی باید رشد کند و از طرفی به رشد این بازار منتقد هستیم و به نظر جالب نیست. ما فاقد خرد هنری هستیم شاید به این دلیل که بزرگ‌تر نداریم و اکثرشان از این کشتی پیاده شدند و سمت و سوی دیگری پیدا کردند که شاید کمی رنگ‌بوی کاسبکارانه داشت.

♦ **قطعا گالری‌ها نیز جریان مثبت و لازم برای هنر تجسمی محسوب می‌شوند، اما تأثیرات منفی آنها را چطور می‌بینید؟**

آرتیست‌های بالای ۸۰ سال ما در نقطه‌ای از فعالیت‌شان به پویایی و فرمی جهانی رسیدند، اما متأسفانه در همان فرم ماندند؛ چراکه از آن فرم مشخص و شکل ثابت به فروش دست پیدا می‌کنند و این مسیری جدا از هنر محسوب می‌شود؛ زیرا هنرمند باید دائم در پویایی و جریان‌های تازه جاری شود. به‌طور مثال چندین بار مجموعه کارهای من مانند پرتره‌های من مورد توجه قرار گرفته و فروش خوبی داشته، اما هرگز با این شکل هنری به تکرار دچار نشدم.

♦ **درباره هنر خودتان و اشتیاق به پرتره هم توضیح دهید.**

از کودکی به نقاشی پرتره علاقه داشتم و معلم‌های من همیشه در پرتره ماهر بودند. به یاد دارم وقتی یکی از معلمان در جهاد دانشگاهی پرتره من را با مداد پرتره کشید، احساس کردم اتفاقی مانند معجزه رخ داده است. من برای کوچک‌ترین دستاورد در هنر بسیار تلاش کردم.

♦ **آثار شما با رنگ‌های غلیظ خلق شده، آیا از هنرمندانی مانند یتکایی و ویشکایی تأثیر گرفتید؟**

زمانی که رئال کار می‌کردم تحت تأثیر نقاشان روس مانند ایسا ریین بودم. این برخورد هیجانی با من ماند و هر کجا قشر بیشتری از رنگ باقی بود، من احساس بهتری داشتم. به نظر وقتی نقاشی رنگ‌های برجسته دارد بسیار جاذبه بیشتری برای مخاطب ایجاد می‌کند. همچنین یکی دیگر از دلایل این است که من سریع کار می‌کنم و زمان زیادی برای خلق اثر هنری نمی‌گذارم و معمولا یک‌روزه اثر را به سرانجام می‌رسانم.

♦ **دغدغه امروز شما در هنر چیست؟**

من رنج کار در اینجا را به جان خریدم درحالی‌که در خارج از ایران رفاه و آسایش مکنی دارم اما دغدغه مردم را دارم. دوست دارم حرف مردم را از دریچه هنرم نشان دهم.

♦ **این دغدغه مردم را در داشتن تا چه حد به زندگی خودتان و تجربه شخصی شما برمی‌گردد؟**

صددرد به زندگی من مربوط است، چون از جایی می‌آیم که طبقه کارگری محسوب می‌شود. جایی که مردم با دستان پینه‌بسته و خاک‌آلود از چهار صبح سر کار می‌رفتند. آثار امروز من هم بر اساس جو موجود است.

♦ **مجموعه اخیر را در ایران به نمایش می‌گذارید؟**

تلاشم نمایش آثار در ایران است اما به دلیل موضوعات شاید گالری‌ها همراهی نکنند و در این صورت آثار را در پاریس به نمایش می‌گذارم. مجموعه‌داران تا همین لحظه هم بارها سراغ آثار ایین مجموعه آمده‌اند، اما دل‌م نمی‌خواهد این مجموعه تکه‌تکه شود و درصدد هستم که آثار ابتدا در یک گالری ارئه شود و سپس به فروش برسد.

اخبار برگزیده

نمایشگاه آثار بهرنگ صمدزادگان در دویی «شاهد گمشده» در گالری لیلا هلر

نمایشگاه آثار بهرنگ صمدزادگان با عنوان «شاهد گمشده» در گالری لیلا هلر در دویی برپاست. در این نمایشگاه مجموعه‌ای از نقاشی‌های این هنرمند به نمایش آمده‌که با آبرنگ و ترکیب مواد روی مقوا شکل گرفته‌اند. صمدزادگان در این آثار به تاریخ گذشته نزدیک پرداخته و سعی کرده است این تاریخ را با ترسیم جنبه‌های مبهم و پوشیده آن تجسم و بازآفرینی کند. او درباره این کار می‌گوید: «در مقطعی، تاریخ برای هنرمند به یک حادثه ذهنی تبدیل می‌شود که در آن فانتزی و زیبایی‌شناسی نقش برجسته‌تری نسبت به حقیقت تاریخی دارد». حال این سؤال پیش می‌آید که آیا رابطه مستقیم بین هنر و تاریخ قابل قبول است؟ یا هنرمند، مشابه مورخ، تاریخ را تحریف می‌کند؟ صمدزادگان به این نتیجه رسیده که کارش در زمینه کاوش در تاریخ و سپس ترجمه آن به زبان نقاشی، به منزله بازنویسی بدون ویرایش و تحریف از تاریخ است که البته باز هم مبتنی بر یک شهادت تاریخی نیست. نمایشگاه «شاهد گمشده» تا ۲۴ فوریه در گالری لیلا هلر برپاست.

میلیون‌ها پوند برای یک لوستر

به نقل از گاردین، «جان کراکستون»، نقاش اهل انگلستان، برای خرید لوستر عجیب‌وغریبی که گمان می‌کرد یکی از آثار «آلبرتو جاکومتی»، مجسمه‌ساز مشهور سوئیسی باشد، ۲۵۰ پوند پرداخت کرد. حالا قیمت همان لوستر که در دهه ۴۰ میلادی خلق شده، ممکن است در چند هفته آینده در حراجی کریستیز تا هفت میلیون پوند برسد. آثار هنری «جاکومتی» گران‌ترین مجسمه‌ها در حراجی محسوب می‌شوند و آثار هنری او اغلب رکورد فروش را جابه‌جا می‌کنند. ارزش این لوستر بین ۱.۵ میلیون پوند تا ۲.۵ میلیون پوند برآورد شده است، اما «میشل مک‌مولان»، کارشناس حراجی کریستیز، معتقد است این برآوردها برای چنین لوستر ارزشمندی که به‌شدت کمیاب است، یک تخمین محافظه‌کارانه است. «مک مولان» بیان کرد: «بازار فروش آثار آلبرتو و برادرش دیه‌کو جاکومتی از هر زمان دیگری قدرتمندتر شده است؛ چراکه یکی از لوسترهای جاکومتی در سال ۲۰۱۸ به قیمت هفت‌میلیون و ۶۰۲هزار و ۴۰۰ پوند فروخته شد». هنگامی که «کراکستون» برای نخستین بار در دهه ۶۰ میلادی این لوستر منحصربه‌فرد را در مغازه‌ای در خیابان میلیون مشاهده کرد، معتقد بود این لوستر توسط دوست فقیدش و مجموعه‌دار هنری «پیترو واتسون» سفارش داده شده است. کراکستون که در سال ۲۰۰۹ درگذشت، با اطمینان از خرید خود، آن را به مدت ۵۰ سال در خانه خود در شمال لندن آویزان کرد. از ارزش زیبایی‌شناختی این لوستر که بگذریم، این اثر هنری زمانی در سالن دفتر ناحیه بلومزبری مجله «هورایزن»، مجله فرهنگی که اکنون تعطیل شده است نیز استفاده می‌شد. این مجله فرهنگی توسط «واتسون» و «سریل کانلی» در سال ۱۹۳۹ راه‌اندازی شد و آثار تحسین‌شده اشخاصی همچون «دیلن توماس» و «جورج اورول» را چاپ می‌کرد. واتسون که ثروت خانوادگی را به ارث برده بود، در زمان زندگی در پاریس مجموعه ارزشمندی از آثار هنری مدرن و سوررئالیستی را جمع‌آوری کرد. هنگامی که در طول جنگ جهانی دوم به لندن بازگشت، به سرمایه‌گذاری در استعدادهای بریتانیایی مانند هنری مور، لوسیان فریود و کراکستون روی آورد. او لوستر را در سفر برگشت به اروپا در سال ۱۹۴۶ یا ۱۹۴۷ به جاکومتی سفارش داد.

